

UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA

LLICENCIATURA D'HUMANITATS

ASSIGNATURA: TREBALL FINAL

**MÓN ACTUAL: PERCEPCIÓ DELS CIUTADANS SOBRE EL
DESPRESTIGI DE L'ACTIVITAT POLÍTICA A LA SOCIETAT
DEMOCRÀTICA**

Josep Ferrer Bosch

Estudiant d'humanitats

Tutora de l'assignatura: Aitana Guia Conca

Món actual: aula 4

Gener de l'any 2013

INDEX

1.- INTRODUCCIÓ	3
2.- OBJECTIUS	5
3.- MARC TEÒRIC	6
3.1.- Anàlisi dels conceptes	6
3.2.- Desprestigi de la política	12
4.- MODEL D'ANALISIS	18
4.1.- Idees fonamentals del marc teòric que s'aplicaran al mètode i recollida de dades	18
4.2.- Quadre de conceptes	21
5.- METODOLOGIA	22
5.1.- Tria de les persones entrevistades	23
5.2.- Cos de l'entrevista	25
5.3.- Taula de les entrevistes	26
6.- ANALISI	27
7.- CONCLUSIONS	41

1.- INTRODUCCIÓ

Dins de l'ample espectre de temàtiques que ofereix la branca humanística, la possibilitat d'analitzar el fenomen del desprestigi de la política suposa un increïble repte. Malgrat els formidables avenços que la humanitat ha fet al llarg de la seva història en tots els camps -tecnològics, socials i culturals, entre d'altres, cal qüestionar-se: com és possible que no s'hagin trobat fórmules per dissenyar i definir sistemes polítics que satisfacin els interessos de les diferents societats?

En aquest estudi es presenten estadístiques, articles d'opinió i altres documents orals i escrits que recolzen afirmativament el fenomen del desprestigi. Igualment, a banda de recórrer a material actualitzat en les entrevistes, en els articles d'opinió, en les enquestes o en els texts consultats, també s'empren documents més retrospectius que ens mostren que la majoria de les causes són atemporals i comunes a la majoria de les civilitzacions humanes. Així trobem diferents exemples que ens mostren aquesta idea: en els segles XV i XVI de la nostra era, a la Xina de la Dinastia Ming la corrupció era una de les principals causes de la inestabilitat política o bé que Plató (s IV a. C) estudiés les diferents institucions polítiques amb la finalitat d'establir les principals qüestions que afecten quotidianament a la vida a la polis.

En el marc teòric es tracta igualment sobre la importància que té la legitimitat del poder establert en un context social. En aquest aspecte el desprestigi de la política pot qüestionar la legitimitat del poder d'una societat. La història ens ensenya que les tensions socials ocasionades per la manca de confiança en el sistema polític sovint tenen com a resultat la violència i les guerres.

Tot i amb això resulta força interessant veure que el "leit motiv" de l'informe –el desprestigi de la política– és un tema que, desgraciadament, forma part habitual de les primeres planes dels diaris. La manca de confiança política de la societat és un indicador que ens mostra en els últims mesos uns valors difícilment comparables en la curta història democràtica d'aquest país. El concepte del desprestigi es pot il·lustrar en les idees que exposen alguns articles com a mostra sobre aquest fet:

-
- El periodista Javier Encinas (2012) exposa que segons un estudi de la Universitat de Navarra el 80 % de la societat opina que allò únic que li interessa al polític és el poder. Destaca que la societat considera majoritàriament al polític com una persona vinculada al seu partit i als seus interessos personals que no a la societat, es percep despreocupació dels polítics envers els problemes dels ciutadans.
 - L'escriptor Eulalio Ferrer (1995) opinava sobre la ingratitude que té aquest ofici i que, ahora, és un camí directe pels que tenen afany de poder: "El tener poder para poder tener genera el más gozoso de los placeres, el del poder".
 - L'escriptor peruà Mario Vargas Llosa (2012) pensa que "El desprestigio de la política es un suicidio lento". Destaca el descrèdit que pateix l'activitat política, a que s'associa a la mediocritat i a la corrupció. En paraules del propi escriptor: "Si los ciudadanos no participan, al final la política queda en manos de una clase de profesionales, y eso siempre es peligroso porque garantiza la mediocridad y puede fácilmente desmoronarse y caer en manos de instituciones autoritarias, de gobiernos autoritarios". "El desplome de los valores no es solo el de los estéticos sino el de los éticos. Ha ido paralelo, y por eso la corrupción cunde y no hay una sanción moral, no está mal vista".

Les entrevistes incloses en aquest treball van ser desenvolupades entre l'octubre i el desembre de l'any 2012. És important destacar aquest fet ja que si es contempla el baròmetre del CIS (Centro de investigaciones sociológicas) pel mes de novembre s'observa que en referència a la pregunta: com veu la situació política general a Espanya? El 94,3 % dels entrevistats la consideren regular (20,2%), dolenta (37,9%) o molt dolenta (36,2%)¹. Per tant es pot afirmar que les entrevistes sobre el desprestigi de la política van tenir lloc en un moment de força descrèdit de la política.

Per últim destacar que el treball es centra en les societats democràtiques, però el conjunt de les entrevistes ha estat desenvolupat a l'illa de Menorca. Per tant l'opinió dels entrevistats es fonamenta en una visió, primer local, després nacional i per últim comú a les societats democràtiques.

¹http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/2960_2979/2966/Es2966.pdf

2.- OBJECTIUS

L'objectiu general d'aquest treball el podem definir com l'anàlisi del desprestigi a la societat democràtica actual, tenint molt en conte la situació econòmica i social al nostre país amb:

- Un període de pèrdua de riquesa (PIB), alternant recessió i estancament econòmic.
- Importants ajustaments dels pressupostos de les diferents administracions de l'Estat per fer front a un elevat dèficit implicant importants retallades en serveis i augment d'impostos directes e indirectes.
- Un atur en nivells màxims (>20%)

A través de la percepció de diferents ciutadans sobre la situació actual, s'analitzen les causes i els factors que motiven aquest desprestigi.

Com a objectius específics, derivats del general, és fa necessari estudiar els conceptes de: corrupció, transparència, participació, subordinació del poder polític a l'econòmic, moral democràtica, pugnes entre polítics i el paper dels mitjans de comunicació en el desprestigi de la política. En primer lloc defineix cadascun d'aquests conceptes i a continuació s'estudia quina relació tenen entre si i amb l'objectiu general d'aquest treball.

3.- MARC TEÒRIC

3.1.- Anàlisi dels conceptes

En aquest apartat s'analitzen els diferents conceptes que engloben la pregunta inicial i altres conceptes que estan relacionats. Així s'estudia en primer lloc el concepte desprestigi, a continuació es defineix el terme política i per últim s'analitza el concepte de democràcia.

3.1.1.- Desprestigi

El desprestigi es defineix com la pèrdua de prestigi; és a dir, com la pèrdua del bon crèdit, influència, a causa de la reputació adquirida. Així, el desprestigi és un estat al que s'arriba per obra de les accions o decisions preses per un o diversos subjectes².

De forma paral·lela al terme desprestigi podem exposar el significat de confiança. La manca de confiança en la política i el desprestigi de la política és consideren, dins del marc d'aquest treball, conceptes paral·lels. La definició de confiança és: "seguretat d'aquell qui compta amb el caràcter, la capacitat, la bona fe, la discreció, d'algú"³. En paraules de J. R. Montero (2008) al text *Confianza social, confianza política y satisfacción con la democracia*: "Existe confianza cuando A cree que B no le dañará consciente o intencionadamente, en el peor de los casos, y que tratará de actuar en su interés y protegerlo, en el mejor de los casos".

En relació a la política, sobre el concepte de desprestigi, també trobem a la bibliografia estudiada la paraula desafecció que es defineix com a: "manca d'afecció", essent l'afecció "la inclinació o afecte envers algú o alguna cosa"⁶.

²Definicions basades en <http://www.diccionari.cat/lexicx.jsp>

³Definició extreta de: - Diccionari.cat: <http://www.diccionari.cat/>

3.1.2.- Política

A la pregunta inicial, el terme desprestigi està associat a l'acció política. Es pot considerar que els actes o decisions dels polítics han causat una pèrdua de confiança a la nostra societat. Arribat a aquest punt fora bo analitzar el concepte de política. Segons el politicòleg A. Heywood (2010, 74-75):

la política es una actividad social ... que deriva de la diversidad; de la existencia de una serie de opiniones, deseos, necesidades o intereses ... esta diversidad está estrechamente relacionada con la existencia del conflicto. La política supone la expresión de opiniones contrarias, la competición entre objetivos rivales o un choque entre intereses irreconciliables ... Por último la política versa sobre decisiones colectivas que de algún modo se consideran vinculantes para un grupo de personas. El conflicto se resuelve mediante estas decisiones.

Una vegada definit el concepte, Heywood ens concreta l'àmbit d'actuació de la política; diu que la política es relaciona "con la vida y las actividades públicas"⁴, per contra de les actuacions privades dels ciutadans. Igualment per estudiar aquest concepte es pot prendre la definició: l'activitat mitjançant la qual s'adopten i s'executen decisions per regir una comunitat⁷. Es destaquen diverses idees: implica una activitat, per tant els que l'exerciten són subjectes actius. D'altra banda l'acció és doble. Per a un costat es prenen decisions i per a un altre s'executen. Això significa que caldran tant uns mitjans per obtenir els coneixements, en base als quals es prenen les decisions, com uns altres mitjans per portar-les a terme. Per últim, l'activitat està limitada a una societat determinada, els límits estan circumscrits. Es pot establir que qualsevol societat necessita una política, de la mateixa forma que qualsevol política està circumscrita a una societat.

M. Weber (1864-1920) en *El polític i el científic*⁵ destacava que hi ha dos pecats mortals en el camp de la política: l'absència de finalitats objectives i la falta de responsabilitat. En aquesta línia opina que el deure de la política és atendre les necessitats presents dels ciutadans (bé comú), en base a uns objectius i en vistes a un futur, que s'ha de considerar a curt i a llarg termini. D'altra banda comenta que la política no està restringida a l'actuació dels polítics, ja que una associació benèfica o simplement l'opinió d'un ciutadà sobre una acció administrativa és

⁴ Andrew Heywood. "Introducción a la teoría política". Tirant lo Blanch. Valencia (2010, pag. 74-75)

⁵ Weber, M. (1864-1920). *El Político y el Científico*. Madrid: Alianza Editorial (2005, 240 pag.)

poden considerar accions polítiques. Les demandes que la societat fa al sistema polític suposa unes actuacions d'aquest sistema, que a la vegada genera noves demandes en forma cíclica.

S'analitza ara un aspecte concret del sistema polític en democràcia com és els sistemes de llistes obertes i tancades. El sistema de llistes tancades és una variant de la representació proporcional de llistes de partit, en què els electors només poden votar per un partit polític, però no poden influir en l'ordre dels candidats del partit. Aquest sistema atorga als partits polítics la potestat d'elegir els candidats sense que els ciutadans puguin participar de la tria, més enllà de dipositar la confiança en un determinat partit polític una vegada coneguts els candidats. En aquestes circumstàncies el polític que és escollit, no està vinculat als votants sinó al partit polític que l'ha col·locat. En canvi en les llistes obertes els ciutadans voten a un representant polític, no necessàriament a través d'un partit polític⁶.

Un altre concepte que cal analitzar en referència a la política, relacionat amb l'anterior concepte tractat, és el de disciplina de partit o de vot. En paraules del periodista Jaume Pi (La Vanguardia, abril de 2012):

“...esto es, el hecho que los militantes y, en concreto, los diputados de una formación deban cumplir a rajatabla con las consignas que se aprueban en los órganos de dirección y deban votar en sede parlamentaria en consonancia y sin apenas poder rechistar.”

En aquest article Pi opina que les llistes obertes donarien més llibertat d'acció als parlamentaris i faria que professionals independents ben preparats entressin en l'arena política. Considera que en l'actualitat aquest professionals fugen de la política per culpa d'aquests dos conceptes: llistes tancades i disciplina de vot; amb la qual cosa l'activitat política l'exerceixen altres persones (pitjor preparades) que el valor que aporten és la fidelitat a un partit polític. En l'actualitat, a l'Estat Espanyol, aquests dos conceptes estan associats, no es pot concebre llistes obertes amb disciplina de vot, a la inversa en canvi seria difícil però factible. De fet la disciplina de vot no és cap llei, sinó un sistema funcionament que regeix en els partits polítics. El periodista cita al professor

⁶ Belén Hernández (2011). El País http://politica.elpais.com/politica/2011/10/01/actualidad/1317482656_568344.html

de filosofia política de la UB José Manuel Bermudo que opina que la disciplina de vot és una “falta de calidad democrática”.

3.1.3.- Democràcia

Com comenta Heywood¹² en qualsevol societat democràtica, el poder és necessari per establir el funcionament d'una societat i per regular els conflictes entre els diversos grups integrants d'aquesta. En principi es pot dir que la legitimitat del poder emana de l'acceptació social que tingui el sistema polític establert. Igualment es manifesta que la legitimitat s'estableix quan el poder polític desenvolupa la seva activitat amb autoritat. En entendre l'autoritat com, l'acceptació dels ciutadans d'una societat de les ordres o disposicions donades pels governants. La legitimitat prové així del consentiment social. En conseqüència el desprestigi de la política fa disminuir la seva legitimitat, ja que l'autoritat no disposa de la seva acceptació, tot i que actui dins del marc de la legalitat.

Segons estableix Weber en una societat, donades les seves bases de legitimació, no cal estar d'acord amb les disposicions del govern, el que si és necessari és acatar-les. Mitjançant la seva legitimitat, els ciutadans han d'acceptar el caràcter vinculant de les accions del poder. Weber, defineix l'estat com “l'organització que exerceix el monopoli legítim de la violència sobre un determinat territori i una determinada població”⁷. És a dir destaca la característica d'única font de poder en l'àmbit d'un territori. Segons Heywood, els ciutadans tenen, en tot cas, els mecanismes per expressar la seva opinió. Mecanismes que es poden definir de dos tipus: participatius i representatius. El ciutadà és participatiu quan actua de forma directa de l'acció política, ja sigui de forma individual o col·lectiva. Alguns exemples poden ser la participació en una vaga o en una manifestació o bé escriure una carta als lectors sobre un fet social. L'antiga Grècia és l'exemple paradigmàtic de societat participativa⁸. Igualment al votar estem participant de la vida política, però ara és de forma representativa, ja que escollim una persona perquè ens representi; és a dir, deleguem la nostra participació en una persona, que

⁷Weber, M. (1864-1920). El Político y el Científico. Madrid: Alianza.Editorial (2005, 240 pag.)

⁸ Tot i que cal destacar que la participació només feia referència als homes lliures, per tant no es contemplaven ni les dones ni els esclaus

amb el nostre vot (i el d'altres) podrà exercir la quota de poder que li pertoqui i prendre les decisions que cregui convenients.

Al capítol “La democràcia” Heywood (2005)⁹ ens diu que els estats contemporanis actuals tenen poca relació amb el model grec de democràcia directa. Estableix que la democràcia representativa és com una forma indirecta i limitada de democràcia. Indirecta perquè els ciutadans no participem de l'acció de governar, sinó que escollim uns representants perquè exerceixin el poder. De la mateixa forma que és limitada perquè l'acció del poble es restringeix a la pràctica a votar, cada cert temps, per triar els representants. En qualsevol cas considera que malgrat les seves limitacions, en les condicions actuals, és la única forma factible de democràcia. Ja que la democràcia directa es pot aplicar en societats petites -on les discussions cara a cara són possibles i on és important el nivell de coneixement que es té entre els diversos membres de la societat- ara bé, en societats de desenes de milions de ciutadans no és practicable. No és factible que cada ciutadà participi en cadascuna de les decisions que es prenen, ja que faria que el procés fos molt farragós i paraltzaria la governabilitat del sistema polític. Així el ciutadà, delega en uns polítics professionals que prenen les decisions. Decisions que pren (o que hauria de prendre) en funció de la línia política que representa.

Per últim cal definir l'àmbit d'actuació. Quan s'expressa la idea de la *societat democràtica*, és necessari acotar aquest terme, ja que com apunta Robert A. Dahl (2002, 45-47)¹⁰ hi ha molts estats que tenen constitucions que s'autodefineixen com a democràtiques i que en canvi tenen aspectes fonamentals molt diferents. M. Sánchez de Dios (2004) fa una comparació entre tres tipus de democràcies: Estats Units, Suècia i Espanya¹¹. En aquest estudi Sánchez de Dios ens mostra les diferències que en aquests països es té del concepte *estat del benestar* i que aquestes diferències venen donades pel “path dependency” de cadascú, que podríem traduir com el “camí seguit” i que ens marca el present i el futur; una cosa així com, som d'on venim. La història, les relacions entre les institucions, la fortalesa o feblesa dels actors polítics, el nivell socio-econòmic i cultural dels ciutadans, entre

⁹ Andrew Heywood (2005). “Introducción a la teoría política” (La democracia). Tirant lo Blanch

¹⁰ Robert A. Dahl (2002). “La democracia y sus críticos”. Barcelona: Paidós Ibérica

¹¹ M. Sanchez de Dios (2004). “Estudio comparado de path dependency del estado de bienestar en los casos de USA, Suecia i España”. Revista de estudios políticos. Numero 123. Instituto de Estudios Políticos (Espanya), Centro de Estudios Constitucionales.

d'altres, són factors determinants a l'hora de definir quin model de democràcia es vol (o es pot) tenir. Sánchez de Dios destaca que el nostre passat i el nostre present és allò que definirà el futur, cada societat té uns condicionants diferenciats de la resta de societats.

Tornant ara al pensament de Dahl, aquest es demana: què tenen en comú les diferents constitucions per considerar-se democràtiques? Hi ha democràcies més fortes que d'altres? Abans de contestar aquesta pregunta posa com a premissa inicial el fet que tots els ciutadans han de poder participar per igual en les decisions polítiques, han de ser considerats "políticament iguals". El que es proposa és identificar criteris que satisfacin l'exigència de ser un govern democràtic; destaca 5 factors:

- Participació efectiva. Els ciutadans han de poder exposar els seus punts de vista i que aquests siguin coneguts per la resta de la societat.
- Igualtat de vot. Cada persona ha de poder votar i els vots han de tenir el mateix valor.
- Comprensió il·lustrada. Els ciutadans han d'estar instruïts per comprendre polítiques alternatives i les seves conseqüències.
- Control d'agenda. Els ciutadans han de poder incorporar, per igual, els temes que els preocupen al procés de govern. La política ha de ser oberta als canvis que els ciutadans volen o els preocupen. L'agenda no pot estar restringida a l'ús d'una part de la societat.
- Inclusió dels adults. Els ciutadans adults residents a l'estat han de tenir plens poders com a ciutadans. Cosa que engloba allò especificat als anteriors quatre apartats.

Dahl considera que, des d'un punt de vista teòric, aquests criteris són els mínims exigibles perquè una societat es consideri democràtica. Són els factors determinants per garantir el compliment de la premissa inicial: que tots els ciutadans són iguals des d'un punt de vista polític. Projectant aquestes consideracions al pla de la realitat, troba que aquests factors no deixen de ser un ideal i que és evident que no hi ha cap democràcia que

els compleixi. Especialment el de la *comprensió il·lustrada*, és clar que els ciutadans no tenen les mateixes oportunitats per conèixer altres alternatives polítiques i les seves conseqüències. En qualsevol cas el fet que no es compleixin no vol dir que els haguem de rebutjar, han de ser l'objectiu i quan més a prop estiguem d'aconseguir-los, més valors democràtics tindrà la societat.

3.2.- Desprestigi de la política a la societat democràtica

Heywood a "La democràcia" (2005, pag. 259)⁹ considera que des de finals de la dècada dels 60 hi ha desencant de les societats democràtiques per l'actuació dels polítics que els ciutadans creuen, cada vegada més, que els polítics només s'interessen pel benefici propi i que l'acte de la votació s'ha convertit en exclusivament un "símbol". Segons Heywood, el ciutadà té escassa influència sobre les polítiques que es duen a terme, ja sigui en forma com en contingut, el seu únic exercici es basa en el vot amb l'esperança que el candidat triat solucioni els problemes de la societat. El representant del poble el que fa es representar-se a si mateix, cosa que converteix "l'ideal democràtic" en una pantomima. De la mateixa forma que considera que els actuals governs democràtics exerceixen el poder de forma irresponsable i que el sistema està massa burocratitzat.

El sociòleg J. R. Montero (2008)¹² analitza tres variables fonamentals per l'objectiu d'aquest treball: la confiança social, la confiança política i la satisfacció amb la democràcia. Analitza els conceptes de les tres variables i com es relacionen entre elles. Les dades que analitza corresponen a enquestes realitzades a dotze països europeus entre els anys 1999 i 2002. Bàsicament té un doble objectiu, per un costat analitzar la relació entre confiança social i confiança política i, per un altre, la relació existent entre confiança social i satisfacció amb la democràcia. Aquest document aporta noves perspectives al treball de recerca.

Montero exposa que a nivell individual, la confiança social permet als ciutadans cooperar entre si, construir una identitat comuna i perseguir objectius comuns. En canvi, a nivell estructural estableix que les organitzacions comunitàries i les associacions voluntàries són necessàries per construir les institucions socials, econòmiques i

¹²Montero, J. R. (2008) "Confianza social, confianza política y satisfacción con la democracia". Revista Española de Investigaciones Sociológicas (Reis) N.º 122, pp. 11-54

polítiques d'una societat democràtica on imperi la confiança social. Així, defineix que la confiança social es refereix a la gent i, que en canvi, la confiança política ho fa a les institucions. Quan tenim confiança política en una institució creiem que aquesta no actuarà arbitràriament o de forma malintencionada contra els nostres interessos o els de la societat, sinó que ho farà d'una forma igualitària, justa i adient.

Com a conclusió del seu treball, determina que la confiança social i la política estan fermament relacionades.

Per tenir una perspectiva més àmplia sobre aquest fenomen, recollim el que opina la politicòloga mexicana Beatriz Stolowicz (2002)¹³: dóna el desprestigi de la política com un fet comú en l'àmbit de la política sud-americana. Considera que té tal grau de generalitat que no es pot ni individualitzar ni ubicar de forma concreta en el temps o l'espai, sinó que s'ha de tractar de forma global. Tanmateix, com aspecte positiu, considera que actualment hi ha un major coneixement i qüestionament de les pràctiques interessades dels polítics. Destaca la importància dels mitjans de comunicació i de les avantatges de les TIC (tecnologies de la informació i de la comunicació) que permeten a la societat comunicar-se entre si sense el control dels lobbys. En aquest aspecte les xarxes socials han modificat enormement les fonts d'informació que tenen els ciutadans.

Beatriz vincula el desprestigi en Sud-Amèrica a tres fets: la manca de representació que tenen grans sectors de la població (fet que podem associar al concepte de confiança política explicat per Montero), a la corrupció generalitzada i a la política neo-liberal, que conforma un marc de capitalisme explotador i excloent.

El principal problema l'ubica en el següent aspecte: així com les polítiques conservadores segueixen aquest model neo-liberal, les polítiques d'esquerres, que en principi són crítiques amb aquest model, accepten les seves regles del joc. Cosa que garanteix la continuïtat del model neo-liberal amb pocs o nuls avanços. Aquest fet té dues conseqüències cabdals. Per un costat, augmenta la desconfiança política de la societat a tots els àmbits de l'espectre polític. Per un altre, crea una escissió de l'esquerra, ja que s'ha creat una esquerra crítica amb el sistema polític establert que es manté al marge de les regles del joc i no participa, de forma institucional, de la

¹³Stolowicz, B. (2002) "El desprestigio de la política: lo que no se discute". Política y cultura, n° 17. Universidad Autónoma Metropolitana-Xochimilco. Distrito Federal, Mexico (pp 165-192)

política. La denomina “esquerra social” en contraposició a “l’esquerra política”. Beatriz estableix que sovint entre, la sensació de cohesió i claredat en les idees que es percep del liberalisme conservador i els dubtes, la desintegració i el desconeixement de la realitat política de l’esquerra, el ciutadà atorga major confiança en els primers.

Per finalitzar, considera que el gran capital (lobbys dels sectors econòmics) és el que defineix les polítiques de l’estat. Els partits que representen l’interès capitalista estan recolzats per les estructures de poder, en canvi el capital de l’esquerra es basa en la força social. Aquest equilibri es trenca quan l’esquerra no està cohesionada i no té uns objectius definits. En aquesta línia podem exposar aquí l'article d'Aurora Intxausti “Tenemos un sistema político rehén del sistema financiero”, publicat a El País el 28 de novembre de 2012¹⁴. La periodista entrevista a l'escriptor grec Petros Markaris, que opina que la societat occidental està patint una crisi de valors i que els partits d'esquerra – al costat dels poderosos- formen part de la confabulació per mantenir els privilegis dels rics. Creu que els polítics estan allunyats de la societat i que són reens del sistema econòmic.

L'analista polític José Cazorla (1992) ens ofereix el seu punt de vista sobre la corrupció, en aquest cas ho exemplifica al sud d'Espanya. Cazorla¹⁵ exposa que a Espanya s’ha passat del clientelisme individual (imatge del “cacique” andaluz”) al clientelisme polític. El “clientelismo” es defineix com a: “Sistema de protección y amparo con que los poderosos patrocinan a quienes se acogen a ellos a cambio de su sumisión y de sus servicios”¹⁶. L'autor és molt crític amb el paper que juguen els partits polítics amb el clientelisme, destaca per exemple les accions del PSOE a Andalusia¹⁷, que consent el frau de cobrar l’atur de forma il·legal a canvi d’una fidelitat política (clientelisme). A diferència de l’individual, es tracta ara d’un clientelisme impersonal i institucional (pag 21). No hi ha un coneixement individual, només hi ha un acord tàcit: amb ells en el poder el sistema no canviarà.

¹⁴ http://cultura.elpais.com/cultura/2012/11/28/actualidad/1354104759_099969.html

¹⁵ José Cazorla (1992). “Del clientelismo tradicional al clientelismo de partido: evolución y características”. Universidad de Granada. Working Paper n.55. Barcelona 1992

¹⁶ <http://www.rae.es/rae.html>

¹⁷ Cal destacar que l'article és de l'any 1992

És igualment destacable els tractes de favor sobre els temes de requalificació de terrenys i tràfic de d'influències que es vincula al tracte clientelista de partits. Sovint aquests tràfic ve associat a la finançament il·legal dels propis partits. L'autor es lamenta de la falta d'ètica dels responsables d'administrar els diners públics.

El filòsof Pérez Tapias (1995)¹⁸ ens exposa una interessant reflexió sobre els valors que han de regir en una societat democràtica. Exposa que els fenòmens que posen en perill la democràcia són dos: les actituds xenòfobes i la corrupció. Sobre el primer no ens estendrem, ja que no forma part de l'estructura conceptual del present treball de recerca. Sobre la corrupció opina que pot portar a la deslegitimació de la democràcia i a la desmoralització de la societat (pèrdua de confiança política)¹⁹. Com a factors claus en la lluita contra la corrupció estableix dos fets: la transparència i la participació ciutadana; que s'han de donar en tots els àmbits de la societat: des de les accions del poder polític, fins a les juntes escolars o les associacions de veïns. És a dir, aquests dos factors s'han de generalitzar, no podem exigir a la classe política uns valors que no estem disposats a demanar en qualsevol altre àmbit de l'esfera individual o social. La societat ha d'adquirir una moral democràtica.

En referència a la transparència val a dir que és un tema, que de *per se*, hauria de ser objecte d'un altre estudi; però que en qualsevol cas s'ha de dir que és un tema força conflictiu. Quin grau de transparència o amb quina finalitat és necessària la transparència, són preguntes que formaran part de les entrevistes posteriors d'aquest treball. Com a mostra d'aquesta dificultat exposarem l'article de El País: "3.000 euros por preguntar", on Rosario G. Gómez explica que l'organització Access Info Europe haurà de pagar aquesta quantitat per voler saber quines mesures adopta Espanya contra la corrupció. La periodista explica que el Tribunal Suprem ha considerat que l'esmentada organització està qüestionant el funcionament del govern més que complir amb el seu deure d'informació. Creu que és curiós que es doni aquesta sentència alhora que al parlament s'està desenvolupant una llei sobre la transparència.

¹⁸J. A. Pérez Tapias (1995). "El homo moralis y su ciudadanía democrática. A propósito de la corrupción: Democracia y moral en perspectiva antropológica.". Departamento de Filosofía. Universidad de Granada. Gazeta de antropología, nº 11, art. 5

¹⁹ En aquesta línia també trobem l'article. "El precio de la corrupción" de Rafael Simancas

Tornant al text d'en Pérez Tapias, opina que de forma individual cadascú té els seus criteris i principis, és a dir cadascú te la seva moral privada, que només li afecta a ell. Tanmateix ha d'haver una moral pública comuna a tota la societat que encabeixi tota una sèrie de valors integradors. Pérez destaca: responsabilitat, tolerància, coherència, honestat, austeritat, disponibilitat i participació. I afirma, qualsevol acció establerta dins del marc de la vida pública ha d'encabir aquests valors integradors, ja sigui com a ciutadà o com a governant.

En referència als aspectes ètics de la política, podem recollir l'opinió del filòsof Francisco J. Laporta (1990)²⁰. L'autor opina que aplicat a la política parla sovint d'ètica, tant per defensar programes o conceptes com per atacar les actuacions dels adversaris polítics. Tanmateix troba que hi ha conceptes morals sobre els quals es cometen greus errors. Es parla sense coneixement de causa en allò que fa referència a la moral. Principalment aquestes errades les ubica en tres problemes que associa a tres autors, "Cada uno de estos tres problemas puede ser emparentado con un pensador moderno y ello nos permite servirnos de un apellido ilustre para identificarlo"(pàg. 14):

- Problema Maquiavel. Aquest concepte tracta sobre la diferenciació efectiva entre ètica i política. Nicolau Maquiavel argüia que hi ha raons d'estat que obliguen a prendre decisions no morals, el que es nomenen *raons d'estat*. Per contra Laporta opina que el polític (o l'acció política) no té una base diferent, és una acció humana i com a tal ha de ser moral. Els polítics no han de tenir una moral diferenciada de la resta de la societat. La recerca de l'estabilitat política o la seguretat interna i externa d'una societat no poden ser causes de l'adopció de mesures contràries a la moral. Argüeix a més, que aquestes mesures extraordinàries afecten habitualment a temes fonamentals com l'ús de la violència, un repartiment injust de bens de consum bàsics o la privació de llibertats humanes. I per tant, haurien de ser escrupolosament observades des d'un punt de vista moral.

- Problema Mill. Aquesta idea tracta sobre la moral privada i la pública. Segons Stuart Mill la societat no ha d'interferir en les accions privades dels éssers humans que no ocasionin danys a tercers. Així, la vida privada

²⁰ Francisco J. Laporta (1990). "Ética y política". Progesa http://claves.progesa.es/pdf/1990/2_2.pdf

d'un polític no serveix com a indicador de la qualitat política (pública) que desenvolupa. Cosa que sovint es confon. "Las acciones privadas de los hombres solo les atañen moralmente a ellos" (pàg. 16)

- Problema Weber. Donat que l'acció política ha de ser una acció ètica, el que cal preguntar-se és, com ha de ser aquesta acció? M. Weber plantejava dues visions diferenciades sobre l'ètica dels polítics:

- Ètica de la convicció. Actuar amb una màxima moral. "La medida de la bondad o la justicia de nuestra conducta es la norma que la inspira, y si nuestra conducta se ajusta a ella hemos obrado correctamente pase lo que pase" (pàg. 19).
- Ètica de la responsabilitat. Actuar pensant en les conseqüències. La bondat de les accions es mesuren en funció de les conseqüències que tenen.

Laporta creu que quan es descriu a un polític que actua amb convicció, no vol dir que sigui un dogmàtic o fanàtic de les seves conviccions. L'ètica de la convicció no pot ser una eina que s'emprí *peti qui peti*. La moral d'un polític l'ha de fer veure que la realitat és canviant i que s'ha d'adaptar a les circumstàncies. Les seves conviccions les ha de sotmetre a un "escrutinio racional", no poden ser estàtiques, sinó que han d'estar "sometidas a un proceso dinámico de evolución"(pàg. 20).

De la mateixa forma opina que, així com és moralment criticable l'ús de mitjans qüestionables per aconseguir una finalitat (encara que aquesta finalitat sigui bona en si mateixa), també ho pot ser l'acció responsable d'un polític, ja que sovint porta conseqüències no desitjades. Per tant, una acció responsable (al contrari del que opinava Weber) és doblement criticable, per un costat per aplicar mitjans qüestionables, i per l'altre per tenir nefastes conseqüències.

Per finalitzar aquest anàlisi del desprestigi en funció de les idees expressades per diferents autors, a més de les tècniques quantitatives emprades per objectivar el fenomen, es recullen les idees dels analistes J. Rodríguez, E.

López Escobar i A. Tolsa (2011)²¹ que manifesten que en molts països (Espanya inclosa) la confiança política s'ha reduït com a conseqüència de la baixa reputació dels polítics. En el seu treball, es relaciona aquest fet amb la influència dels mitjans de comunicació, ja que hi ha teories en ambdós sentits. En base a les dades obtingudes de les seves enquestes opinen que: “El análisis de los datos permite concluir que el uso más intenso de los medios está asociado con percepciones menos negativas y más moderadas sobre políticos, partidos y política”(pàg. 38).

En aquest article, també es posa de manifest, la tendència dels polítics a desprestigiar-se els uns als altres. Aquesta tendència de desprestigi no es dona per exemple en les marques comercials, que de forma tàcita empen les campanyes de màrqueting per lloar les avantatges dels seus productes sense atacar les deficiències dels altres. Si aquest concepte s'apliqués a la política, la democràcia sortiria beneficiada²². A banda de les diferents legislacions sobre campanyes publicitàries que puguin existir en cada estat, les marques comercials tenen molt clar que si bé un “atac” puntual a una marca competidora pot ser beneficiós a curt termini, a llarg termini acaba desprestigiant la imatge de la companyia i del sector. Donat aquest fet, s'estableix (sovint de forma tàcita) l'estratègia d'enumerar les virtuts del producte, més que atacar els altres. Els autors es demanen com és possible que les empreses, que els mouen motius més comercials que morals, hagin acceptat tant clarament aquest concepte i que en canvi els polítics caiguin una vegada i una altra en la mateixa errada.

4.- MODEL D'ANALISIS

4.1.- Idees fonamentals del marc teòric que s'aplicaran al mètode i recollida de dades

²¹ Rodríguez, J. López-Escobar, E. Tolsá, A. (2011). “La percepción pública de los políticos, los partidos y la política, y uso de medios de comunicación”. Comunicación y sociedad: Revista de la Facultad de Comunicación, ISSN 0214-0039, Vol. 24, N°. 2, 2011, págs. 7-39

²² Aquest concepte s'ha trobat també en els articles de Montero i d'Stolowicz

Una vegada estudiat els documents del marc teòric, per elaborar les entrevistes sobre el desprestigi de la política cal centrar-se en una sèrie de conceptes interrelacionats basats en el marc teòric. En primer lloc definirem els conceptes que han estat provats:

En base al marc teòric s'estableixen les següents premisses:

- El desprestigi de la política es posa de manifest en la manca de confiança política.
- La confiança política és basa en la credibilitat que li atorga la societat al sistema polític. Una societat amb confiança política considera que el sistema polític establert actuarà sempre per aconseguir el bé comú, en funció de la ideologia del que governa prioritzarà uns temes determinats, però sempre en la cerca del bé comú, mai de forma egoista o per afavorir de forma injusta un col·lectiu determinat.
- La societat ha de tenir una moral pública que ha d'estar present en tots els àmbits de la societat. La moral pública ha d'encabir tota una sèrie de valors integradors, es destaquen: responsabilitat, tolerància, coherència, honestedat, austeritat, disponibilitat i participació .

Així, basats en aquests conceptes interrelacionats s'estableixen les hipòtesis d'aquest treball, aquestes són:

- Les principals causes del desprestigi les podem ubicar en els següents aspectes:
 - * La corrupció política. Essent el clientelisme polític una de les formes més comuna. En qualsevol cas la corrupció pot portar a la deslegitimació de la democràcia i la desmoralització de la societat (pèrdua de confiança política)
 - * El poder polític està subordinat al poder econòmic.
 - * El sistema de llistes tancades i disciplina de vot en els partits polítics
- Per lluitar contra la corrupció els dos aspectes claus són la transparència i la participació.

Una vegada establertes les premisses i les hipòtesis d'aquest treball es relacionen els següents conceptes que proporcionen nous conceptes:

- En una societat a on es donin els valors integradors definits, és més fàcil que es doni la transparència i la participació ciutadana i que per tant hi hagi un alt grau de confiança política. Ja que, en base al marc teòric, la política no és res més que el reflex de la societat i per tant, tots els mals que trobem en la política, es troben “de facto” també a la societat. Així, una societat amb moral pública, que apliqui els valors integradors esmentats, pot exigir als seus representants polítics, els mateixos valors. Aquests dos conceptes no són determinants entre si, és a dir, es pot donar un sense que es doni l'altre, però sembla coherent que l'un recolza i fomenta l'existència de l'altre.
- De la mateixa forma, si podem exigir a la classe política una moral determinada que es basi en els valors descrits, està clar que els polítics haurien d'actuar amb responsabilitat, tolerància, coherència i honestat. Valors que estan molt apartats de les constants disputes que presenciem en els mitjans de comunicació. Pels seus propis valors morals, basats principalment en la responsabilitat i la coherència, el polític hauria de fugir d'aquestes actuacions. No haurien de formar part del joc democràtic. La qual cosa no vol dir que el polític no hagi de discutir, criticar o denunciar els actes o discursos del seu contrincant (de fet és una part important de les seves escomeses), però ho ha de fer sempre dins de la responsabilitat i honestat. Aquesta forma d'actuar és la que condueix a la confiança política.
- Per un altre costat, aquests mateixos valors els hem d'exigir als mitjans de comunicació. La vida privada del polític ha d'estar separada de la pública, el que interessa a la societat és la gestió política. Els mitjans de comunicació han d'actuar igualment amb la mateixa responsabilitat que exigim a la resta dels àmbits socials. Així com els ciutadans hem de demanar als mitjans que actuïn amb moral democràtica.

4.2.- Quadre de conceptes

Concepte del marc teòric	Dimensió d'anàlisi del concepte	Indicadors de cada dimensió
Desprestigi de la política	Manca de confiança política Aquesta situació es dona quan es considera que el poder polític pot actuar de forma malintencionada contra el bé comú; el ciutadà percep que els polítics actuen, de vegades, contra l'interès general	- Indicadores de la situació política actual del Centro de investigacions sociològiques. (Des de l'inici del 2012 l'índex de confiança política mostra un pendent molt negatiu i s'ubica per sota del 40 % ²³ .) - L'exercici del vot com a participació dels ciutadans en la vida democràtica. - Resolució de la problemàtica ciutadana ²⁴ .
Moral pública de la societat	La moral pública ha d'encabir tota una sèrie de valors integradors, s'ha d'aplicar a tots els àmbits de la societat. No es pot demanar a la classe política una ètica diferent o superior a la de la resta de la societat.	- Ètica a l'àmbit públic ²⁴ . - Observació rigorosa dels polítics en el compliment de la llei ²⁵ . - Imparcialitat dels funcionaris quan actuen en l'atenció a familiars o amics ²⁴ .
Pugnes entre polítics	Tendència dels polítics a desprestigiar-se els uns als altres. Denigren la qualitat democràtica.	- Percepció de la situació política general a Espanya ²⁴ . - Representativitat política dels partits ²³ .

²³ http://www.cis.es/opencms/ES/11_barometros/Indicadores_PI/politica.html

²⁴ Estudi CIS nº 2863 (març-11), "Estudio cualitativo: la corrupción política en España" http://www.cis.es/cis/opencm/ES/1_encuestas/estudios/ver.jsp?estudio=11864

²⁵ Estudi CIS nº 2826 (desembre 09), "Ética pública y corrupción" http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/2820_2839/2826/es2826.pdf

5.- METODOLOGIA

Una vegada definit el fenomen, que en aquest cas seria el desprestigi de la política, és necessari precisar com es farà aquest estudi. Segons manifesten els analistes S. J. Taylor i R. Bogdan²⁶, quan ens referim a les causes d'un fet, cal en primer lloc definir la metodologia, és a dir, de quina forma s'enfocaran els problemes i es cercaran les respostes. Es donen dos models teòrics: el positivisme i el fenomenològic. És necessari, per abordar el marc teòric d'aquest treball, plantejar-se el significat d'aquest dos models:

- El positivisme cerca els fets o causes dels fenòmens socials. L'observador ha d'estudiar els fets o causes com a entes que influeixen sobre les persones. En aquest cas les persones són subjectes passius.
- La fenomenologia estudia el que les persones perceben sobre els fets, aquí les persones són subjectes actius. El que interessa és com perceben el problema.

En aquest estudi estan presents els dos models. Per un costat s'estudia, a través dels diferents documents que es recullen a la bibliografia, el fenomen en si: el desprestigi de la política en la societat. El que interessa aquí és veure com es manifesta aquest fenomen, quins són els conceptes principals i les seves dimensions d'anàlisi. Per un altre costat també es vol conèixer com és percebut el fenomen pels subjectes en si. A través de les entrevistes es coneixerà de primera mà quina és l'opinió dels subjectes sobre el desprestigi de la política.

Cal destacar sobre aquest aspecte que en qualsevol cas aquest mètodes o models teòrics no són estancs; al contrari, l'aspecte teòric s'empra per tenir un bon coneixement del fenomen i permet elaborar de forma adient l'aspecte pràctic: les entrevistes. De la mateixa forma que a mida que es desenvolupen les entrevistes surten aspectes que han fet modificar el marc teòric. Es produeix el que es podria anomenar *una retroalimentació del sistema*.

²⁶ Taylor, S.J./ Bogdan, R. (1987) (1ª edició 1975). "Introducción a los métodos cualitativos de investigación" Capítol 1. "Introducción. Ir hacia la gente." Editorial Paidós.

Igualment es pot dir que les tècniques quantitatives que s'empren ens poden servir per calibrar la magnitud del fenomen. En aquesta línia es poden consultar per exemple les estadístiques del CIS , *gràfic de l'indicador de la confiança política*²⁷, on s'explicita que l'indicador de la confiança política habitualment està per sota del 50 % i que des de l'any 2010 està al voltant del 40 %²⁸. Tanmateix serà a través de les tècniques qualitatives, l'estudi del fenomen en si, que podrem aprofundir en els conceptes de la desconfiança política.

5.1.- Tria de les persones entrevistades

Per motius pragmàtics, les persones entrevistades estan escollides en l'àmbit de l'illa de Menorca. L'anàlisi del desprestigi no es centra però en la problemàtica local, sinó que ens interessa conèixer la seva opinió des d'un punt de vista més universal. És d'esperar que les opinions estaran vinculades al seu entorn social i que per tant li donaran una major importància en primer lloc als fets locals, després als nacionals i per últim al caràcter universal del problema. Per una altra banda, quan s'estudiï el desprestigi des de l'aspecte positivista no hi hauran límits geogràfics definits -més enllà del fet que sigui un sistema polític legítim, és a dir que la majoria dels ciutadans acceptin el poder establert de forma democràtica. Segons opina Stolowicz aquest sembla ser un problema endèmic de la humanitat i per tant l'anàlisi positivista del problema no el podem ubicar exclusivament en un àmbit geogràfic i temporal determinat. Ja que, malgrat les diferències sociològiques, els problemes acostumen a ser els mateixos, tot i que no sempre tenen les mateixes solucions. Es considera que les solucions van més lligades a la idiosincràsia de cada societat.

Les persones a entrevistar s'han escollit entre col·lectius vinculats directa o indirectament amb la política. Principalment es tracta dels propis polítics i es procurarà que els punts de vista siguin el més distants possible, no ens interessa entrevistar a persones amb un perfil semblant, sinó que es pretén recollir perspectives diferenciades, obtenir idees noves. En base amb això es cerquen polítics que desenvolupin càrrecs diversos -o que els hagin desenvolupat- i que estiguin vinculats a diferents partits polítics, amb la finalitat de recollir

²⁷ http://www.cis.es/opencms/ES/11_barometros/Indicadores_PI/politica.html

²⁸ En la pàgina web del CIS es defineix la pregunta, les possibles respostes i la fórmula emprada per obtenir les dades del gràfic

perspectives des de diferents ideologies. Donat que el que ens interessa és analitzar un aspecte concret de la política, altres col·lectius escollits són representants sindicals i periodistes. Com la relació d'aquests grups amb la política és, o pot ser, indirecta s'escolleixen persones que tinguin especial motivació o interès en parlar sobre el desprestigi de la política a la nostra societat.

És necessari destacar que el que es valora per sobre de tot és l'oportunitat de recollir punts de vista diferents, més que fer una estadística sobre quants entrevistats opinen una cosa determinada. És a dir s'empra més un mètode qualitatiu que quantitatiu. En ser el nombre d'entrevistes baix (8), estadísticament es pot dir que no té quantitativament parlant un valor significatiu, per això es destaca per sobre del número d'entrevistes, les idees que ens aporten aquestes persones sobre l'estudi del fenomen.

Una vegada especificats els perfils de les persones a entrevistar, es destaca un altre aspecte remarcable sobre la tria d'aquestes persones que és l'afinitat amb l'entrevistador i amb la temàtica. Donat que les entrevistes són òbviament voluntàries i que l'entrevistat no "guanya" res amb l'entrevista, mes que parlar una estona sobre el tema del desprestigi, i s'engloba dins d'un acte de favor i cordialitat cap l'entrevistador, és clar que s'han de donar dos factors: en primer lloc que la persona entrevistada, una vegada se li han exposat els motius i la temàtica de l'entrevista, ha de mostrar interès en parlar del tema, que estigui motivada per expressar les seves idees; en segon lloc ha d'haver un cert coneixement previ entre entrevistador-entrevistat. En vista que l'àmbit d'actuació es restringeix a l'illa de Menorca, tenim l'avantatge que hi ha una gran accessibilitat a tot tipus de persones. En una societat d'aquestes dimensions, es calcula que la població fixa de l'illa està al voltant dels 65.000 habitants, el nivell de cohesió social és molt elevat. Dit en paraules del carrer *ens coneixem tots* i per tant ja sigui per temes professionals, d'oci o a través dels centres educatius dels fills pràcticament no hi ha cap persona a la qual no es pugui demanar una entrevista. Tanmateix cal remarcar que el coneixement previ existent entre l'entrevistador i l'entrevistat no ha repercutit en la imparcialitat i objectivitat de les entrevistes.

5.2.- Cos de l'entrevista

Una vegada explicat a l'entrevistat el caràcter i objecte, tant del treball en general com de l'entrevista en concret, es va procedir a anar al cos de l'entrevista, que té una durada d'entre 50 i 80 minuts; es resumeix en tres aspectes: identificació de l'entrevistat, anàlisi qualitatiu del desprestigi i anàlisi de les causes del desprestigi. A l'annex I s'adjunta el model d'entrevista emprat. La identificació de l'entrevistat ens serveix per conèixer dades bàsiques de la persona i saber quina relació té amb la política o amb el món sindical, en el seu cas. Per mantenir l'anonimat s'empraran les sigles del seu nom.

Amb l'anàlisi qualitatiu del desprestigi polític volem saber quin és el seu parer sobre el fenomen de forma oberta. En aquest apartat es pretén que doni el seu punt de vista sobre el desprestigi. En primer lloc se li demana si considera que la política està desprestigiada i que, ja sigui positiva o negativa la resposta, ens analitzi en quins termes ho percep. També li demanem que ens digui quin sectors de la població creu que estan més descontents amb la política i per últim de quina forma es podria ajudar a millorar el prestigi de la política entre la societat.

El tercer bloc està adreçat a analitzar els factors i les causes que afavoreixen el desprestigi de la política, alhora que també s'opina sobre quines possibles solucions tindria aquest fenomen. Ara se li demana a l'entrevistador una sèrie de qüestions recollides en l'estructura conceptual d'aquest treball. És important en aquesta part de l'enquesta no influir sobre l'entrevistat. Volem conèixer la seva opinió sobre temes tals com: corrupció, participació, transparència, moral democràtica, subordinació del poder polític a l'econòmic, pugnes entre polítics o la responsabilitat dels mitjans de comunicació en el desprestigi de la política. En el decurs de l'entrevista poden sortir diferents dubtes o que calguin aclarir certs conceptes, per exemple és necessari explicar que entenem per moral democràtica. Més que res perquè no hi hagi desviacions en els conceptes. Així per definir moral democràtica exposarem el que opina Pérez-Tapias (1995): la moral democràtica ha de ser una moral comuna a tota la societat que encabeixi tota una sèrie de valors integradors, dels que es destaca: responsabilitat, tolerància, coherència, honestat, austeritat, disponibilitat i participació.

Dir per últim que aquest aspectes de l'entrevista no són tancats, sinó que són dinàmics i es van adaptant al decurs de l'entrevista. Per exemple si un dels aspectes que es tracta en el tercer bloc, ja ha estat satisfactòriament tractat en el segon bloc, no es torna a preguntar.

5.3.- Taula de les entrevistes

En aquest apartat s'identificaran els entrevistats amb la nomenclatura: E “número d'entrevista” i “inicials de l'entrevistat”. Quan s'exposen idees sobre els diferents conceptes de l'entrevista, els entrevistats poden estar en més d'una llista o en cap si no es van expressar especialment sobre un concepte en concret. En la següent taula es concreten els paràmetres que defineixen les entrevistes:

Nº d'entrevista entrevistat i idioma	Data	Hora	Lloc	Perfil de l'entrevistat	Vinculació amb la política
Nº 1 JMC Català	11 d'octubre de 2012	16-17.30 h	Domicili entrevistador	Empresari i polític en actiu Home 41 anys	Parlamentari del Parlament Balear pel PP com a independent
Nº 2 JAC Castella	21 d'octubre de 2012	10-11.15 h	Bar (interior)	Auxiliar d'infermeria Home de 44 anys	Vinculat a CCOO des de fa 20 anys. És president del comitè d'empresa del Consell Insular de Menorca. L'exercici d'aquesta activitat el relaciona amb la política
Nº 3 SV Català	27 d'octubre de 2012	12-13.15 h	Bar (terrassa)	Veterinari. Home de 49 anys	Fins fa 1 any va ser regidor de medi ambient de l'ajuntament de Sant Lluís en una coalició d'esquerres, forma part del partit Els Verds de Menorca
Nº 4 MA Català	19 de novembre de 2012	15-17.15 h	Restaurant	Polític en actiu. Home de 41 anys	Regidor d'obres públiques i brigades de l'ajuntament de Maó
Nº 5 FP Català	23 de novembre de 2012	15-17 h	Domicili entrevistador	Funcionari de RRHH d'un ajuntament Home de 52 anys	Vinculat a CCOO des de fa 30 anys. Va ser president del comitè d'empresa de l'ajuntament de Maó. L'exercici d'aquesta activitat el relaciona amb la política
Nº 6 EB Català	1 de desembre de 2012	18-17 h	Domicili entrevistada	Jutgessa de 1ª instància d'instrucció de SFLI. Dona de 42 anys	Des dels 16 fins als 24 anys va ser membre de les joventuts nacionalistes de Catalunya. Després d'aquesta experiència mai més a tornat a tenir cap experiència política. No confia en cap partit, està molt decebuda
Nº 7 DB Català	6 de desembre de 2012	17-18,30 h	Domicili entrevistador	Periodista i assessor de comunicació Home de 39 anys	No ha estat mai vinculat a cap partit, però per la seva professió ha estat i està molt proper als càrrecs polítics
Nº 8 SF Castellà	16 de desembre de 2012	18-19,15 h	Domicili entrevistada	Periodista en excedència, va ser durant 20 redactora de RTVE. Dona de 59 anys	Com a periodista a cobert nombroses campanyes electorals. Mai ha estat vinculada a cap partit. Els seus caps directes eren persones de confiança de partits polítics

6.- ANÀLISI

6.1.- Conceptes de l'anàlisi previ

En primer lloc s'analitzen com veuen els diferents entrevistats el desprestigi de la política. El sistema emprat per aquest punt ha estat definir, arran de les entrevistes, una sèrie de conceptes bàsics sobre el desprestigi i veure quins entrevistats es posicionaven afirmativament sobre aquestes. Cal dir abans de res que la totalitat dels entrevistats consideren el desprestigi de la política com un fet greu; tanmateix el que es vol exposar en aquest punt és una primera consideració dels entrevistats sobre aquest fenomen.

- Les entrevistades E6 EB i E8 SF consideren que la corrupció és el principal factor de desprestigi. Per tant, respecte dels factors remarcats al marc teòric, destaquen la corrupció com a fet cabdal.
- L'entrevistat E3SV creu que es dona per la manca de valors socials i mediambientals. Es destaca en aquest cas, com a fet primordial, el de la manca de moral democràtica. Comenta que: “el model capitalista que impera només contempla el guany (si pot ser a curt termini) i no li afecta (importa) les conseqüències que pot tenir una determinada acció. La democràcia és el millor sistema polític, però ha d'estar ben aplicat. A més el sistema capitalista no és democràtic i no és solidari.” No sap ben bé que hauria de canviar, però és molt crític amb el sistema econòmic capitalista. Creu que “el problema sempre ha estat el repartiment injust de la riquesa a tots els nivells: entre països i dins de cada país entre els sectors socials. Aquesta crisi està agreujant aquestes desigualtats.”
- L'entrevistat E4 MA creu que el desprestigi es dona per culpa de la crisi econòmica. Així trobem que el fet destacable és la conjuntura econòmica (crisi) que està patint la societat. Opina que el desprestigi és perquè hi ha crisi. Quan no era així els ciutadans no s'indignaven. Ja els hi estava bé. A la gent no li interessaven els afers públics. Els ciutadans no s'impliquen en els assumptes de govern, si la cosa va tirant, deleguen aquesta responsabilitat en els polítics.

- L'entrevistat E5 FP diu: "No és que ara hi hagi un especial desprestigi, els polítics d'ara no estan especialment desprestigiats, ja que el nivell dels polítics sempre ha estat baix". La idea a destacar és que no es té gaire confiança en els polítics que ens governen. A aquest pensament caldria afegir a E2 JAC i E6 EB.

Així relacionant aquests 4 anàlisis previs del desprestigi amb les hipòtesis del treball es troba que dos anàlisis coincideixen amb les hipòtesis (corrupció i moral democràtica) i altres dos que no: el tercer el vincula exclusivament a la greu situació econòmica actual i un últim anàlisi que opina que actualment no hi ha un especial desprestigi, ja que sempre ha estat desprestigiada.

En quan als factors que d'inici consideren determinants en el desprestigi de la política, s'han associat en tres grups diferenciats:

- Un primer grup considera que la culpa és a causa del mal sistema polític que tenim i de la desvinculació dels polítics dels problemes reals de la societat.
- Un altre grup més crític exposen que els polítics el que fan es defensar una cadira (un lloc de feina) i que l'accés a la política és massa restringit.
- El tercer grup el formen els dos periodistes, que creuen que si es solucionés el tema del finançament il·legal dels partits polítics es resoldrien molts dels problemes.

Es tractarà ara la qüestió de quin sector de la societat creu l'entrevistat que valora pitjor l'activitat política²⁹:

- E1 JMC E6 EB i E2 JAC consideren que són els funcionaris.
 - E4 MA creu que són els joves, ja que aquests consideren que els polítics no es preocupen pels seus problemes.
- L'entrevistat diu que: "Actualment els joves estan millor preparats que no estàvem nosaltres i en canvi veuen que l'accés al mercat laboral és un camí molt dur i difícil. Això per no parlar de la dificultat de l'accés a la vivenda."

²⁹ Per ajudar a l'entrevistat a entendre aquest punt se li posa com a exemples diversos sectors com ara la construcció, la sanitat o grups com els joves, els funcionaris o els pensionistes

En aquesta mateixa línia però una passa més enllà tenim l'opinió de E5 FP:

Els que més perceben el desprestigi, els joves. No és que considerin que està desprestigiada, sinó que directament no els consideren. No és que no els mirin, sinó que no els veuen; no els veuen com les persones que els poden solucionar els problemes. Estan allà perquè algú ha d'estar, però la seva funció no és la de solucionar els problemes de la societat. Òbviament s'apunten a la crítica, però més que una crítica és una impotència davant la realitat. No volen canviar res, no participen de la vida pública. Si la gent jove no participa no poden sortir noves idees, nous aspectes.³⁰

- E7 DB opina que no destacaria cap sector en concret, creu que el “nivell de frustració és generalitzat”.
- E8 SF considera que els més afectats són els professionals o els sectors econòmics que han tingut contacte amb polítics corruptes o ineptes. Aquestes persones difícilment podran confiar en la classe política.

Al final de la segona part de l'entrevista es demanava de quina forma es podia combatre el desprestigi, alguns dels aspectes ja han estat tractats, però hi ha una sèrie de conceptes que cal destacar referents al sistema polític i al com es fa la política: eliminar la disciplina de vot, fer llistes obertes que siguin més participatives de la societat (no tan representatives), augmentar la responsabilitat sobre les accions preses i la transparència, consultar més a la societat (referèndums) i sobretot modificar el concepte dels partits polítics. Els entrevistats ho van expressar de la següent forma:

E1 JMC expressava que “La institució política es basa en la supervivència dels partits polítics. Ha d'existir més autocrítica i més professionalitat; no escollir als càrrecs en base a la fidelitat als partits sinó en funció de la capacitat de les persones”. E1 JMC compara els partits amb l'empresa privada, “així com l'empresa privada té com a objectiu ingressar diners per sobreviure i si pot tenir beneficis, els partits polítics volen obtenir vots i ingressar diners per les mateixes raons.” Opina que aquest és un mal sistema, només suposa una carrera pel poder i de vegades les decisions que es prenen són qüestionables. És necessari canviar el sistema polític. No li agrada la disciplina de partit, creu que “És un fet absurd i que de ser així no val la pena tenir tants polítics, hi hauria prou amb un representant per partit.” Creu que els partits polítics “s'alimenten” bàsicament de

³⁰ Cal dir aquí que l'entrevistat té dos fills de 21 i 26 anys, amb la qual cosa té una opinió molt personal, però també directa, sobre aquest tema.

funcionaris, que per aquests és més fàcil arribar a un càrrec públic. En la mateixa línia es manifesta E2 JAC, que diu que:

La política està prostituida, los partidos solo pretenden utilizar el poder en beneficio suyo. Además el poder se ha convertido en algo endogámico. En los cargos de confianza ubican a familiares o personas de su círculo, los políticos no buscan a las personas mejor preparadas para los cargos no electos, sino que escogen a las personas más fieles para desempeñarlos. Lo único que les preocupa es perder el poder. Se gobierna de espaldas a la ciudadanía, los políticos no intentan resolver los problemas de la gente de la calle; lo único que les interesa es mantenerse en el poder. Hay una falta de ética entre los políticos porque se olvidan de cuál es su objetivo como representantes de la ciudadanía. La actual crisis ha destapado todos los males que tiene la política. Mientras había dinero se iban tapando todas la chapuzas, pero ahora se han destapado. Se pregunta por qué tenemos que pagar los ciudadanos la mala gestión política o financiera, la avaricia de los bancos en este país se gobierna para los poderes económicos, díganse entidades financieras u otros grupos de presión (lobbies). Apriétate el cinturón dicen, pero ellos no hacen nada para reducir sus gastos. Que se jodan.

E7 DB opina que més que la concepció de la política, el que per ell falla és l'execució. "La democràcia és un bon sistema, el problema és com la fem la política. No ho sabem fer bé". Posa l'exemple d'una ràdio que es va crear a Sant Feliu que va intentar ser assembleària, tot s'havia d'exposar i votar; va durar tres assemblees, després es van modificar els estatuts perquè no podia funcionar, "hi havia massa discussions i el que s'ha de fer és tirar endavant, funcionar."

E3 SV opina que "Hi ha moltes persones que es dediquen a la política perquè no saben fer res més i per ells és fonamental que el seu partit guanyi i tinguin un càrrec, si no, no sabrien que fer. És la millor carrera professional que poden fer." L'entrevistat pensa que una forma de lluitar contra aquest aspecte de la política seria limitar la permanència en el càrrec d'una persona i fins i tot d'un partit polític en el poder. "Cadascú ha de procedir conforme als seus principis, que són més o manco acords amb els del seu partit, però s'han de permetre les divergències! Els partits polítics estan plens de persones mediocres que l'únic valor que tenen és la fidelitat al seu partit; aquest no és un exercici ètic de la professió." Opina que s'hauria de limitar en el temps els càrrecs, i haver més rotacions. Per la seva banda creu que les persones vàlides no es senten atretes per la vida política, no els agrada ni la forma, ni l'actual desprestigi, ni la compensació econòmica que suposa.

Per la seva banda E5 FP destaca aquest aspectes del desprestigi:

- No es compleix el que es promet.

En quan arriben al poder sembla com si tinguessin la potestat de fer el que vulguin i aquí no passa res. Entren dins d'una falta de responsabilitat pel que es fa, tot val. Tot es justifica: això m'ho van deixar malament o ara no és el moment. Quan hi ha traspàs de poders es creen situacions lamentables (fins i tot de vegades quan el traspàs és del mateix partit). Si el que volem són bons gestors, que manco que quan deixis un càrrec donar la millor informació al que ve darrera en extensió, transparència, punts forts i febles de la gestió, etcètera.

- "No hi ha cap discurs nou, tothom promet o diu el mateix. La política és imprescindible, però la fan molt *aburrida*, no fa ganes implicar-se en la vida pública".

- Creu que els líders no tenen carisma. No hi ha ningú que agafi el timó i digui: "eh, seguiu-me jo coneix el camí!" (posa l'exemple del discurs de Churchill per la ràdio, els va saber dir el que necessitaven). Opina que de vegades el lideratge és important. "No hi ha prou amb que les coses es facin ben fetes, a més cal que hi hagi un lideratge. Hi ha molta gent que fa les coses ben fetes, però no tothom pot ser president del govern."

6.2.- Llistes obertes i disciplina de vot

Amb alguns matisos tots els entrevistats coincideixen en la idoneïtat de les llistes obertes i de l'eliminació de la disciplina de vot. Anem a estudiar els matisos; en primer lloc es destaca la rigidesa dels partits per contra de l'acció individual, així E3 SV diu que "Tal i com estan concebuts els partits polítics, no es permeten les accions individuals, sempre ha d'haver una disciplina de partit. Quan més grossos són els partits, més rígids i les directrius de partit són com un ent que no permeten canvis". En la mateixa línia un altre matís destacable és el de E7 DB que opina que l'accés a la carrera política és molt restringit. Un independent difícilment arribarà molt lluny. "De vegades semblen com una secta, s'acaten les directrius i es demonitza tot el que no estigui dins." L'altra dia va estar al míting de final de campanya de CIU i li va recordar als testimonis de Jehovà, on tot s'acata per la fe, no per la raó. Opina que "no hi ha autocrítica, ni massa crítica, ni idees divergents, tot consisteix en veure qui és més defensor dels seus principis o qui ataca amb més acarnissament a l'adversari polític." En el tema de llistes obertes diu que "m'agraden, o sí m'agraden, però el problema és que amb aquest sistema el que té més potència mediàtica és més fàcil que arribi al poder. En principi tots arribem en les mateixes condicions,

però al final qui té més poder econòmic i mediàtic té més possibilitats. És el sistema americà, on tots els presidents són rics. Allà fins al fiscal o el sherif han de ser mediàtics”.

E4 MA si bé és un ferm partidari de les llistes obertes, ja que creu que “el polític ha de poder explicar als ciutadans que l’han votat com gestiona la confiança que li han atorgat o bé explicar en campanya quin tipus d’accions pensa fer.” En canvi en el tema de la disciplina de vot opina que “Més que la disciplina cap al partit, que em pot agradar més o manco (i que sa veritat és que no m’afecta gaire) el que consider és que tinc disciplina cap a s’equip de govern. És un projecte comú que ha d’anar de forma compacta. S’ha de veure com una cosa autònoma que avança cap a un objectiu. Si de vegades s’han de fer sacrificis en un àrea o en una altra, doncs s’han de fer, encara que sigui a contracor.”

E8 SF creu que “Las listas cerradas son también un motivo de desprestigio, hace que el político tenga que ser fiel al partido más que comprometido con su labor. Al menos en las elecciones municipales, que son más cercanas al ciudadano, las listas tendrían que ser abiertas.”

Així la hipòtesis de que les llistes obertes i la disciplina de vot són causa de desprestigi es veu confirmada per la totalitat dels entrevistats.

6.3.- La corrupció política

El següent aspecte que es tractarà és el de la corrupció. Destacarem en primer lloc que al voltant d'aquest aspecte es pot formar el grup E3 SV, E6 EB, E7 DB i E8 SF per agrupar una sèrie d'idees molt properes: que la corrupció és el principal causant del desprestigi, que el finançament de partits és la principal causa de la corrupció (aquesta idea E6 EB no la va destacar) i curiosament els quatre van opinar que d'alguna forma la corrupció forma part de la naturalesa humana. Cadascú ho va expressar d'una forma diferent però la idea era la mateixa.

Així per exemple E3SV opina que el problema de la corrupció és que, quan no és il·legal o està molt al límit, està molt vinculat a la pròpia condició humana. “La corrupció és molt difícil de combatre, com deia Joan Salvat (em sembla): La consciència és la pitjor de les dictadures, però és l’única contra la que no s’ha de lluitar.”

E6 EB opina que la corrupció està molt difosa entre els polítics. El que es veu és que la societat té problemes i els polítics en lloc de resoldre els problemes es dediquen a embutxacar-se els diners. Si haguéssim de contabilitzar el percentatge de polítics corruptes, opina que en temes greus és veritat que hi ha una quantitat molt baixa de polítics implicats, però en canvi en temes lleus creu que hi ha una gran quantitat. “El qui més qui menys sí que intenta aprofitar-se, gràcies al seu càrrec públic, d’allò que pot, sembla com si ho portessin a dins”. Opina que hem tingut el pensament que si cadascú fa la seva feina, per exemple en el seu cas posar el seu granet d’arena per impartir justícia, uns altres ja s’ocuparien de governar correctament i dirigir el país cap a un bé comú.

E7 DB creu que:

L’home per naturalesa té tendència a acostar-se a la gent propera i quan ocupa el càrrec fa el mateix, especialment amb la raça mediterrània. Si jo sé que tu fas bé una cosa, perquè haig d’anar a un altre a demanar-li? Encara que potser la faci una mica millor, a tu ja et coneix. Hi ha coses que són inherents a l’ésser humà, però evidentment ha d’haver uns certs límits. És molt difícil posar límits, definir si això és corrupció i això no ho és. Abans la religió marcava molt i ara no existeix, no hi ha una moral cristiana, que si tenia alguna cosa de bona era aquesta.

E8 SF diu que “La corrupción afecta a todos y lo que está ocurriendo es que los que llegan al poder lo que hacen es meter en la cárcel a los que estaban antes. Esto hace mucho daño a la credibilidad de la política y más cuando se utiliza con motivos electorales, para desgastar al contrincante ... se abusa del desprestigio del contrincante, cosa que repercute a toda la clase política.” Opina que: “No se entiende como la financiación sigue sin resolverse, es un problema que fomenta la ilegalidad y obliga a los políticos a cometer acciones ilegales. Es algo perverso, que no debe ser fácil porque este problema pasa en muchos países. Pero en cualquier caso es una irresponsabilidad que personas válidas de los partidos tengan que cometer estas acciones, hacen que los partidos se queden sin activos.” Posa l'exemple que en Mallorca “se han cargado a la mitad de los políticos y no están gobernando los mejores sino los no implicados.”

Sobre la corrupció destacarem el que han opinat altres entrevistats que no formen part del grup definit. E2 JAC comenta que “evidentemente es una de las grandes causas del desprestigio y que de alguna forma la endogamia y la vinculación entre poderes económicos, políticos y medios de comunicación son formas de corrupción.” Es demana com és possible que “tantos ex - altos cargos públicos estén trabajando ahora para grandes empresas, no es sospechoso? Estos tipos de corrupción son casi más grave que la del típico soborno, porque si bien el soborno es ilegal (y en principio perseguido por la justicia), el *mamoneo* está dentro de la legalidad, aunque no debería estar dentro de la ética profesional.” E4 MA està d’acord en què és un gran motiu de desprestigi dels polítics. Però no només vist com a ciutadà, com a polític els casos de corrupció el fereixen profundament. “El cas Matas per exemple és molt dolorós, com a polític tenia a Matas com a un ídol. Veure tota la merda que està sortint m’afecta doblement.” De fet veure qualsevol cas de corrupció, està convençut que a tots els polítics de qualsevol partit els afecta moltíssim. E5 FP creu que des de la societat fa la sensació que estan en el món polític per interès; no tant potser per salari, com per influències que el càrrec pot donar. Sensació que no són persones amb vocació (tot i que ell no comparteix aquesta idea).

En qualsevol cas es pot manifestar, reafirmant el que establia la hipòtesis, que la corrupció és per la majoria dels entrevistats la principal causa dels desprestigi de la política.

6.4.- Transparència

En referència a la transparència trobem que tots els entrevistats han dit que és necessària. Però cal agrupar les diferents opinions en dos grups. D'una banda els que consideren que ha de ser total, on trobem les següents opinions:

- E1 JMC “considera que la transparència és necessari, que de vegades pot tenir conseqüències no desitjades, però que en democràcia cal que hi hagi absoluta transparència sobre les accions de govern.” Posa l’exemple de les desviacions pressupostàries, ens escandalitzem sobre els pressupostos però en canvi ningú diu res quan els tancaments dels pressupostos posen sobre la taula unes desviacions monumentals. O quan s’amaguen despeses en partides poc clares.

-
- E2 JAC opina que la transparència és obligada.

El ciudadano tiene derecho a saber en base a que se han tomado ciertas decisiones, porque si estas son erróneas el político se tiene que hacer responsable; debe haber mayor responsabilidad en las acciones que ejerce un político. Tiene que haber mayor control para que haya transparencia. La separación de poderes tiene que ser más efectiva. No es verdad el tópico que tenemos los políticos que nos merecemos, nos limitamos a tolerarlos. En cualquier caso un político no puede ser un hooligan que se dedique a inflamar las sensibilidades de los ciudadanos (es refereix a alguna de las declaraciones que ha fet el ministre Wert aquest mes de octubre de 2012), tiene que ser un persona con templanza y capacidad de dialogo.

- E4 MA creu que “Per combatre el desprestigi el que s’ha de fer és: treball, dedicació, transparència i claredat. La gestió pública ha de ser absolutament transparent, el ciutadà ha de saber com i en què s’han gastat els pressupostos i les inversions i en base a quins motius s’ha fet. No poden haver comptes ocults o partides flotants.”

Un altre grup considera que ha d’haver més transparència, però que no pot ser total:

- E6 EB opina que indubtablement ha d’haver major transparència, però que aquesta ha de tenir un límit ja que sinó hi hauria un excés d’informació, que hauria de seguir uns processos administratius que eternitzarien les decisions polítiques i augmentarien la burocràcia.

- E8 SF manifesta que “Hay cosas que se tienen que ocultar, todos los países tienen asuntos que es mejor que no se sepan, sería peor. Pero evidentemente eso es una minoría, el resto debería ser todo público. Por supuesto.” També creu que amb els anys s'ha guanyat en transparència, “ahora hay más que hace 20 años.”

Sobre aquest aspecte es destaca l'opinió de E7 DB que *carrega* el problema de la transparència al del finançament de partits. “Com no està ben definit aquí és un colador, ja que s’han d’amagar coses em guardo una mica cap a mi. I com el partit, que igual està en el poder, ho ha d’amagar, encobreix al delinqüent.” Proposa la idea de fer passar auditories als polítics i als partits. “Vostè va prometre això fa 4 anys, que ha fet?” I que aquestes auditories fossin públiques. Això garantitzaria major transparència. “I si resulta que haig d’anar contra un dels pilars bàsics del meu programa per coherència hauria de dimitir, ja es cuidarien llavors de no prometre allò que saben que no es pot complir. Òbviament divergències ha d’haver, però estem parlant de fonaments

d'un programa electoral." Així sobre aquest tema hauríem de vincular a E7 DB al primer grup de transparència total.

6.5.- Subordinació dels poders polítics als econòmics

Si contemplem ara, com a causa del desprestigi, la subordinació dels poders polítics als econòmics trobem una diversitat d'opinions:

En primer lloc es recullen les opinions del grup format per E5 FP, E7 DB i E8 SF que coincideixen en l'aspecte que consideren que és normal que es doni. Així E5 FP troba que aquesta subordinació ha existit sempre. "No crec que hi hagi ningú movent els fils pel darrera (teoria de les conspiracions), però sí que veig que els polítics reben fortes pressions per actuar d'una o d'una altra forma". Quan se li demana a E7 DB si hi ha subordinació, opina que sí que hi ha, "hem de pensar que hi ha multinacionals que tenen més poder (a tots els nivells) que molts estats. Amb la qual cosa es tracta d'un tema de supremacia. Aquesta subordinació consisteix en: des de recolzar partits que els afavoriran, a pressionar als governs per diferents temes (tenim el famós cas de l'Eurovegues de Madrid)." En qualsevol cas E7 DB no creu en les grans confabulacions, "quan estàs a prop del poder veus com es prenen les decisions i en base a què i sovint l'errada és més per ignorància que no per afavorir algú." Moltes vegades tampoc es sap explicar bé perquè i com s'han fets les coses, aquest fet de cara al ciutadà és igualment vist com a focus de desprestigi. En la mateixa línia trobem a E8 SF, que està d'acord amb el fet que els poders econòmics tenen molta influència sobre els poders polítics:

Estoy de acuerdo, eso es algo que te enseña el materialismo histórico. Es implícito al sistema capitalista, quien tiene poder lo ejerce. No nos tenemos que rasgar las vestiduras por este hecho, lo que hace falta es transparencia, que no se hagan los apoyos de forma oculta, sino pública. Es lógico que el poder económico esté representado

Molt diferent és la visió de E4 MA que no creu que hi hagi cap subordinació. El que succeix és que governar significa negociar i prendre decisions. Manifesta que: "Excepte en casos concrets, aquest és un tema absolutament demagògic. Quin govern justificaria una acció que vagi en contra de l'interès general de la

societat? És absurd. No hi ha ningú que estigui movent els fils d'unes marionetes, es fa el que es pot, quan es pot.”

D'acord amb la hipòtesis que una de les causes del desprestigi de la política és la subordinació del poder política l'econòmic, hi ha 4 entrevistats que per diferents causes no estan d'acord.

En canvi E1 JMC i E2 JAC consideren que els polítics no són lliures d'exercir l'acció política; a tots els nivells els lobbys exerceixen pressió i els obliguen a adoptar accions molt qüestionables. Per tant aquests dos entrevistats si que es mostren d'acord amb la hipòtesis de la subordinació del poder polític a l'econòmic.

E3 SV aborda el tema des d'una altra perspectiva. Destaca que els poders econòmics no tenen mecanismes de control democràtic.

No és just que una part de la societat, que a la fi té un poder econòmic inqüestionable sobre la resta, actuï de forma lliure, atenent exclusivament al seu propi interès. Quan les seves accions ens afecten a tots (per exemple en temes d'energia o indústries farmacèutiques). Ja que ens toquen de prop, tots hauríem de poder opinar.

E6 EB no té una idea molt clara sobre el tema. S'imagina que efectivament existeix, però que sovint no tenim prou informació (proves) per demostrar-ho. En qualsevol cas considera que és una altre vessant de la corrupció.

6.6.- Moral democràtica

Contemplarem ara les diferents opinions recollides sobre la moral democràtica. Recordem que per moral democràtica entenem tota una sèrie de valors integradors entre els que es destaquen: responsabilitat, tolerància, coherència, honestedat, austeritat, disponibilitat i participació. Qualsevol acció establerta dins del marc de la vida pública ha d'encabir aquests valors integradors, ja sigui com a ciutadà o com a governant. En primer lloc s'han agrupat els entrevistats en base a una sèrie d'idees que mostrem en la següent taula:

Idea sobre la moral democràtica	Som un país de "pillós" on hi ha la cultura del "listillo"	Els ciutadans no ens impliquem en els afers públics	El problema és d'educació, no ens han ensenyat els valors democràtics	De vegades no apliquem aquests valors perquè no podem. Estem massa exigits	Els polítics han de tenir un nivell de moral democràtica major que la resta de la societat
--	--	---	---	--	--

Entrevistats	E4 MA, E5 FP, E6 EB i E7 DB	E3 SV, E4 MA, E5 FP, E6 EB, E7 DB	E2 JAC, E3 SV, E5 FP, E7 DB i E8 SF	E2 JAC i E8 SF	E2 JAC, E3 SV, E4 MA, E7 DB i E8 SF
---------------------	-----------------------------	-----------------------------------	-------------------------------------	----------------	-------------------------------------

Anem a ubicar algunes d'aquestes idees en boca dels entrevistats:

E2 JAC destaca diversos aspectes: la no participació de la societat, la manca d'educació en moral ciutadana i que el polític ha de tenir un major grau de moralitat que la resta de la societat, així com major responsabilitat sobre les accions. Aquestes idees es mostren en el següent paràgraf:

...la ciudadanía es culpable de no participar, por pereza de inmiscuirnos en la vida pública hemos delegado en ellos y no hemos sido suficientemente exigentes en pedir responsabilidades de la acción de gobierno. La sociedad tiene un bajo nivel de moral ciudadana, es verdad, pero creo que es a causa del bajo conocimiento que tenemos de la vida pública. Efectivamente la participación de la sociedad en la vida pública es muy mejorable, pero es porque nos falta educación en esta materia.... Un político tiene que tener un nivel de exigencia mayor, por supuesto! Ha de ser más escrupuloso que un ciudadano, está gestionando bienes públicos y por tanto su actuación tiene que ser exquisita. Ejercer un cargo público se lo considera actualmente una oportunidad en beneficio propio (por salario y por las influencias y oportunidades que ello supone) y en beneficio del partido al que está adscrito. Cuando se lo debería considerar un deber hacia la ciudadanía, una responsabilidad, en definitiva una carga muy exigente. Delante de la disyuntiva de – si no prometo esto (aunque sea una irresponsabilidad ofrecerlo), los ciudadanos no me votaran- tendría que haber mayor ética; si consideras que no se puede pagar o que es ilógico y que sería mejor ofrecer otra solución, los políticos tendrían que actuar con responsabilidad, no con ansias de poder. Es verdad que los ciudadanos deberíamos participar más, ya que hacer política es preocuparte de lo que te afecta.

Sobre aquest tema E3 SV opina de forma semblant a E2 JAC en l'aspecte de la participació, ens diu que:

...també hi ha una manca d'implicació de la societat, hauríem de participar més de l'acció política. No es pot passar de la política, és la nostra vida, està per tot. Quan diuen "aquesta discussió s'està polititzant" és que no entenen el sentit de la política; que és justament això discutir els diferents interessos i prendre decisions. Posa l'exemple del moviment del 15 M, les idees són molt bones, però no volen entrar en l'arena política perquè no hi creuen. Doncs canviem les institucions perquè puguem entrar tots, no ens podem mantenir al marge, és la nostra vida.

Però opina diferent sobre la moral democràtica:

"No ens exigim la mateixa moral a nosaltres que als polítics. A la societat tenim tendència a la hipocresia. Anem al nostre rotllo. No és una societat prou madura, la democràcia fa molt poc que està present en la humanitat,

ens falta conscienciació democràtica. No és prou culta, el mundo esta lleno de boludos. Falta cultura democràtica i també general (riu).”

Sobre la moral democràtica E4 MA creu que:

... és veritat que als polítics se'ls hi demana una moral superior, però que ja està bé que sigui així, estan gestionant diners públics i per tant les seves accions han de ser transparents i clares. Per altra banda consider que la societat fa bandera d'aquests valors quan les coses van malament, si van bé no es preocupen de la gestió pública, cosa que és lamentable. De fet que el teu veí cometi una infracció només t'afecta quan tu no la pots fer, sinó t'és igual, no et preocupa el bé de la societat

E5 FP opina sobre aquest tema que:

El ciutadà només participa per queixar-se, si la cosa va tirant ja li està bé. És clar que el polític ha de tenir uns valors més sòlids. Però tenim el que som. Si dins de la societat imperen uns valors determinats, és molt difícil que els polítics que surten d'aquesta societat tinguin una moral diferent. Aquí tenim la cultura de l'espabilat ja sigui poc o molt legal. El polític beu d'aquesta societat. Al revés també seria il·lògic, una societat molt respectuosa i implicada en la vida pública difícilment donarà uns polítics sense aquests valors.

E5 EB va en la mateixa línia “

...s'han de pagar impostos, ha d'haver un repartiment de la riquesa, però quan comences a veure que s'estan embutxacant els diners que tu pagues, cada vegada rateges més. Som un país de pillos. No hi ha gaires valors democràtics, no hi ha gaire consciència social. Qui més qui menys té amics que han defraudat, cobrant l'atur i tenint una feina en negra, o que han fet trampes en la declaració. El que es percep és que els ciutadans estem fent uns esforços (o se'ls hi estan exigint) i que els polítics continuen fent el xoriço. Ens demanen esforços, però només en una direcció, i no es veu que amb aquests esforços es pugui sortir del forat. Que aquests esforços no serveixen per millorar la situació. No conèixo gaire la política d'altres països, però a nivell personal considero que en una taula en aquest país es pot expressar fàcilment “jo he fet aquest o aquell xantxullo”, però que en molts països europeus això està molt mal vist, es veu com robar, hi ha moltíssima més consciència de què són una societat i que entre tots hem de col·laborar

Sobre aquest tema E7 DB opina que hi ha més gent de la que es pensa té aquesta moral, el que passa és que no fan gaie soroll. Creu que els polítics actuen amb la mateixa moral entre la qual han crescut i viscut, no se'ls pot demanar una moral diferent. E8 SF diu que la gent amb sentit comú té aquests valors. E7 DB creu que és horroròs qualsevol defraudació per part dels ciutadans i que els polítics han de tenir més responsabilitat sobre les accions fetes. E8 SF diu en canvi que “esto no quita que a veces los impuestos son tan abusivos que las circunstancias sean tales que lo haces para defenderte (factura en negro). Los políticos tienen que ser un

ejemplo de estos principios, se les debe exigir más que a ti mismo.” Aquesta mateixa idea de la defraudació “per obligació” l'expressava E2 JAC.

7.-CONCLUSIONS

En primer lloc, la premissa de que parteix aquest estudi que defensa que la política està desprestigiada, ha estat corroborada tant per la totalitat de les persones entrevistades com per les diferents fonts consultats. És important destacar que tres dels entrevistats són polítics en actiu. Un altre aspecte de les premisses que és necessari remarcar és el de la moral democràtica. Tant en el model teòric com en les diferents entrevistes s'ha destacat la importància que té per a qualsevol societat tenir moral democràtica. Aquest concepte ha de ser el mínim exigible a qualsevol societat democràtica. Per poder exigir, s'ha de saber que i com s'ha de demanar i s'ha de participar de la vida pública. En una societat amb baixos valors democràtics és difícil que es doni una alta qualitat de polítics. De la mateixa forma que una societat participativa afavoreix l'acció del polític, ja que l'ajuda a conèixer quines són les demandes de la societat i apropa la ciutadania als polítics. Amb la participació es facilita igualment la responsabilitat sobre les accions preses. Així cal destacar la importància que té l'educació de la societat en els valors integradors de la moral democràtica, fet que ha estat remarcat per molts entrevistats. Un dels problemes que fomenta el desprestigi de la política és que l'educació en valors democràtics és una necessitat que no es dona en la nostra societat.

Els aspectes estudiats en els diferents capítols d'aquest treball i d'acord amb les hipòtesis plantejades en el model d'anàlisi, permeten manifestar que la corrupció és la principal causa del desprestigi de la política a la societat democràtica. Cal especificar que el terme corrupció s'ha d'entendre en el sentit ample de la paraula; ja que l'hem d'englobar dins dels diferents aspectes que la corrupció es pot presentar. En aquest treball s'han descrit i estudiat diferents aspectes de la corrupció com el cli entelisme polític, l'amiguisme, el finançament il·legal dels partits o la subordinació del poder política a l'econòmic, entre d'altres. De les entrevistes, es pot extreure que el més preocupant de totes aquestes cares de la mateixa moneda és el fet que doni a la impressió que una part de la pròpia essència de la humanitat està implícita en el fet de la corrupció. Així per exemple tenim que, per feblesa es cedeix a les pressions dels poders econòmics o que l'amiguisme –afavorir a un conegut, ja sigui per amista o per pertànyer a un grup determinat- forma part de les decisions polítiques de moltes societats democràtiques. En aquestes circumstàncies és difícil que el ciutadà pugui tenir confiança en

la gestió política. Òbviament aquest desprestigi es veu accentuat en època de crisi econòmica, on tot “ens fa més mal” i en una època històrica en què la informació flueix amb una velocitat i un abast inimaginable fa uns pocs decennis d'anys.

Sobre el tema de la subordinació dels poders polítics als econòmics, que segons el marc teòric és una de les causes que originen el desprestigi, les entrevistes no han corroborat aquesta hipòtesis, només dos entrevistats han estat d'acord amb aquesta hipòtesis. En canvi sí que en les entrevistes s'ha opinat que tant el sistema de llistes tancades com la disciplina de vot són causa de desprestigi de la política. El concepte de participació i implicació del ciutadà està directament relacionat amb la confiança d'aquest envers la política. Sembla per tant que si es vol incidir positivament sobre el desprestigi de la política entre els ciutadans, una de les primeres mesures, seria el foment i creació d'eines participatives. Ja sigui mitjançant el sistema de llistes obertes o qualsevol altre forma de fomentar la participació del ciutadà en la vida pública.

En quant a la transparència de les accions polítiques la totalitat dels entrevistats han opinat que aquesta s'ha d'augmentar. Val a dir que dins d'aquest augment de la transparència s'han creat dues línies de pensament: uns que troben que hauria de ser total i en tots els àmbits i d'altres que defensen que en certs aspectes és preferible mantenir algunes àrees, molt puntuals, amb un cert secretisme.

Per finalitzar aquest treball amb una lectura positiva s'opina que el que cal fer és avançar amb la implicació de la ciutadania en la societat democràtica. Les dificultats i desviacions del sistema no ens han de permetre caure en el desànim, com pensar que la corrupció és una cosa implícita a l'ésser humà. Conèixer, opinar, participar i exigir en base a aquestes actuacions han de garantir, des d'allò que és individual fins al col·lectiu, que avancem positivament com a societat democràtica i que es propicia la confiança de la societat en l'activitat política.

BIBLIOGRAFIA

- Aranda Alvarez, E. (2010). “Las raíces de la corrupción política” Dialnet. Temas para el debate. Nº 183 (feb 2010)
- Ariza, J. (2010) “Corrupción política. Frontón o espejo”. Dialnet. Temas para el debate. Nº 183 (feb 2010)
- Cardús i Ros, S. “El mérito de votar” La Vanguardia 10/11/2010
- Cazorla, J. (1992). “Del clientelismo tradicional al clientelismo de partido: evolución y características”. Universidad de Granada. Working Paper n.55. Barcelona 1992
http://www.icps.es/archivos/WorkingPapers/WP_I_http://www.icps.es/archivos/WorkingPapers/WP_I_55.pdf55.pdf
- Cruz Sanchez, P. A. (2012). “El desprestigio de la política”. 17 MAR 2012 La Razón
- Colomer, J. M. “Son los partidos los que eligen los sistemas electorales (O las leyes de Duverger cabeza abajo)” Revista Española de Ciencia Política. Núm. 9, Octubre 2003, pp. 39-63
- Dahl, R. (2003) “¿Que es la democràcia?” Cambridge, Mass.: MIT Press
- De Francisco, A. “Teorías y modelos de democracia”. Universitat de Barcelona. Alianza Editorial.
- Encinas, Javier (2102) “El desprestigio de la clase política”. Diari: Pamplona, 8 de març de 2012
- Ferrer, E. (1995). “El desprestigio del oficio político”. El País 20 ENE 1995
http://elpais.com/diario/1995/01/20/opinion/790556406_850215.html
- Gutiérrez, J.J. “Mi enemigo el Estado” Vozpopuli.com 06/04/2012
- Habermas, J. (1991). “Comparació del model liberal amb el republicà. Concepte de política deliberativa”. Conferència pronunciada en el Departament de Filosofia de la Universitat de València.
- Hernández, B. (2011). “Que es una lista desbloqueada”. El País
- Heywood, A. (2010) “Introducció a la teoria política “. Tirant lo Blanch. València.
- Laporta, Francisco J. (1990). “Ética y política”. Progreso http://claves.progreso.es/pdf/1990/2_2.pdf
- Levine, D. (2008) “Politics without Reason”. Palgrave Macmillan. Palgrave Connect. Palgrave Macmillan. 18 Apr 2012
- Marquez, P. (1993, May 26). “La corrupcion debilita a las democracias latinoamericanas”. La Opinión, pp. 15A-15A.
- Montero, J. R. (2008) “Confianza social, confianza política y satisfacción con la democràcia”. Revista Española de Investigaciones Sociológicas (Reis). N.º 122, pp. 11-54
- North, D., Summerhill, W. i Weingast, B. “Orden, Desorden y Cambio Económico: Latinoamérica vs. Norte América”. Revista Instituciones y Desarrollo. Nº 12-13 (2002) págs. 9-59. Institut Internacional de Governabilitat de Catalunya
- Pérez Tapias, J. A. (1995). “El homo moralis y su ciudadanía democrática. A propósito de la corrupción: Democracia y moral en perspectiva antropológica.”. Departamento de Filosofia. Universidad de Granada. Gazeta de antropología, nº11, art5
- Pi, Jaume (2012). “Disciplina de partido: ¿pobreza democrática o mal necesario?” La Vanguardia, abril de 2012
- Rigol, J. (2002). “El perquè del desprestigi de la política”. Conferència (p 21-44) “De la desfeta ideològica a la política-espectacle ”
- Rodríguez, J. López-Escobar, E. Tolsá, A. (2011). “La percepción pública de los políticos, los partidos y la política, y uso de medios de comunicación”. Comunicación y sociedad: Revista de la Facultad de Comunicación, ISSN 0214-0039, Vol. 24, Nº. 2, 2011 , págs. 7-39

-
- Sanchez de Dios, M (2004). “Estudio comparado de path dependency del estado de bienestar en los casos de USA, Suecia i España”. Revista de estudiós políticos. Numero 123. Instituto de Estudios Políticos (Espanya), Centro de Estudios Constitucionales.
 - Simancas, R. (2010). “El precio de la corrupción”. Dialnet. Temas para el debate. Nº 183 (feb 2010)
 - Stolicz, B. (2002) “El desprestigio de la política: lo que no se discute”. Política y cultura, nº 17. Universidad Autónoma Metropolitana-Xochimilco. Distrito Federal, Mexico (pp 165-192)
 - Taylor, S.J./ Bogdan, R. (1987) (1ª edició 1975). “Introducción a los métodos cualitativos de investigación” Capítol 1. “Introducción. Ir hacia la gente.” Editorial Paidós.
 - Vargas Llosa, M. (2012) "El desprestigio de la política es un suicidio lento". Diari: Menorca, 18 d'abril de 2012
 - Weber, M. (1986). El Político y el Científico. Madrid: Alianza.

Estadístiques i enquestes:

- Indicadores de la situación política. CIS

http://www.cis.es/opencms/ES/11_barometros/Indicadores_PI/politica.html

Diccionaris

- Enciclopèdia catalana: <http://www.enciclopedia.cat/>
- Diccionari.cat: <http://www.diccionari.cat/>
- Termcat <http://www.termcat.cat/>
- Diccionario de la Real Academia Española <http://www.rae.es/rae.html>

ANNEX

MODEL D'ENTREVISTES

1) Identificació de l'entrevistat

- Nom
- Edat
- Lloc de residència
- Activitat laboral
- Vinculació a partits polítics o a representacions sindicals: quin, des de quan, en quina forma participa de l'activitat política o sindical

2) Anàlisi qualitatiu del desprestigi polític, de forma oberta. En aquest apartat no es guia a l'entrevistat amb aspectes concrets del desprestigi polític, es pretén que doni el seu punt de vista sobre aquest tema. Les preguntes a realitzar són:

- Què entén per “desprestigi de la política”?
- Considera que la política està desprestigiada?
- Perquè? En quins termes ho percep així?
- En quins sectors de la població percep més el desprestigi de la política?
- De quina forma es podria combatre?

3) Anàlisi qualitatiu del desprestigi polític, de forma dirigida. Se li demana a l'entrevistat una sèrie de qüestions recollides en l'estructura conceptual d'aquest treball. Les preguntes són:

- Quins són els factors que contribueixen al desprestigi de la política?
- Si li diguéssim que, en base al marc teòric d'aquest treball, les dues causes del desprestigi polític s'ubiquen en la corrupció (en tots els seus aspectes) i en la subordinació del poder polític a l'econòmic, li preguntem:
- Està d'acord amb aquesta afirmació? Perquè? Quin dels dos aspectes considera més important? Perquè?
 - Està d'acord en què per lluitar contra la corrupció els dos aspectes claus són la transparència i la participació? Perquè? De quina forma es fomenten aquests dos aspectes des de la seva perspectiva política o social?
 - Considera que la societat té una moral democràtica que s'aplica en tots els àmbits de la societat?
 - Creu que les pugnes entre els partits polítics, que veiem a diari en els mitjans de comunicació, denigren la qualitat democràtica i la mala imatge dels polítics? Quina part d'aquesta culpa és imputable als mitjans de comunicació?